

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 23 april 2009

MEDITATIE

Met Christus opgewekt

De Paasmorgen openbaart Gods rechtvaardigheid en Zijn macht. Gods rechtvaardigheid? Ja, dezelfde rechtvaardigheid die Christus' lijden en sterven noodzakelijk maakte, die Hem het oordeel Gods voor de Zijnen deed ondergaan, ontsloeg hem van het oordeel des doods.

“Het is volbracht” was de uitroep, die over Golgotha's heuvel weerklonk. De schuld is betaald, de vloek weggedragen voor allen, die in Christus begrepen zijn.

En dan beveelt de Zaligmaker Zijn Geest in de handen van Zijn hemelse Vader en wordt ook het oordeel van de tijdelijke dood aan Hem voltrokken. Hij geeft er Zich in over omdat Hij ook die vijand zou overwinnen.

Op de Paasmorgen breken de banden waarmee Hij Zich vrijwillig liet binden. Zijn Vader ontsloeg Hem ervan als de rechtvaardige Rechter aan Wien de losprijs was betaald. De Zoon ontdeed Zich ervan als de Overwinnaar van de dood. De Heilige Geest heiligde Hem van de smetten der zonden, die op Hem gelegd waren.

Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zoekt de dingen, die boven zijn.

Kolossenzen 3 : 1a

De Paasmorgen brengt tevens Gods liefde aan het licht. De uitlatingen van 's Vaders gunst voor Zijn heilig Kind waren in de lijdensweken al schaarser geworden, ja het scheen tenslotte, of zij geheel waren verdwenen. Doch de verrijzenis uit de dood handhaafde de verzekering: “Deze is Mijn geliefde Zoon, in Wien Ik Mijn welbehagen heb”. De Paasmorgen doet ook Gods trouw uitblinken. Het was door David geprofeteerd: “Gij zult niet toelaten, dat Uw heilige de verderving zie”. De stormen van Golgotha hadden deze toezegging niet weggevaagd. Neen, de Allerhoogste betoonde Zich in Jozefs hof een Waarmaker van Zijn Woord.

Christus kent Zijn sterven en opstaan, maar ook wij moeten die in ons persoonlijk leven leren kennen. En dan ook in die volgorde, waarin Christus die heeft gekend. In die volgorde leert

ook Zijn kerk die geestelijk kennen. En dat niet éénmaal maar telkens opnieuw.

Niemand kan met Christus opstaan, dan die eerst met Hem gestorven is. Indien wij dan met Christus opgewekt zijn door de Heilige Geest, zijn we eerst met Hem gestorven. Gestorven aan de zonden, aan onze wereldzin, aan ons eigen “ik”. Zal het goed met ons zijn, dan moet de oude mens het graf in. Ons natuurlijke “ik” dat in vijandschap verkeert met God, moet de dood in en een andere gezindheid van het hart moet worden geboren, zodat het onze vraag wordt: “Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?”

Gods kind hangt aan het kruis, niet om verzoening te verkrijgen met de Heilige God, dat bewerkte de offerande van Immanuël. Maar Gods kind hangt aan het kruis om zijn in Adam verdorven aard te verliezen, maar wordt ook opgewekt tot een nieuw leven om de Heere recht te kennen, lief te hebben en voor Hem te leven.

Paulus mocht veronderstellen, dat zijn brieflezers niet vreemd waren aan dit zielsgebeuren. Is dat bij ons ook zo? Liggen Goede Vrijdag en Pasen ook in ons leven vlak bij elkaar? Zoekt dan de dingen die boven zijn. Dit zoeken eist de mens met heel zijn leven op. Moet dan de herboren mens onverschillig staan tegenover het tijdelijke en stoffelijke? Geen belangstelling voor gezin, werkkring en samenleving? Zal men dan alleen aan de hemel denken?

Als we het hoofdstuk verder lezen, zien we dat juist de huiselijke plichten sterk benadrukt worden. Neen, de scheidlijn tussen “boven” en “beneden” loopt anders. Waarheid, gerechtigheid, vrede, liefde, heiligheid, vergevingsgezindheid - dat zijn de dingen die “boven” zijn. Leugen, haat, zelfzucht, hoogmoed, onreinheid - dat zijn de dingen, die van de “aarde” zijn.

We kunnen in de kerk zitten en ijverig bedenken de dingen, die van de aarde zijn. We kunnen met ons werk bezig zijn, met onze dagelijkse bezigheden

Inhoud

87e jaargang

Nr. 30

- 1 Meditatie: Met Christus opgewekt
- 2 Bijbelstudie: Psalm 139 (5)
- 3 Oud goud: Theodorus van der Groe
- 5 Ontboezemingen (4)
- 7 Veranderingen rond (mede)zeggenschap van scholen
- 8 Commentaar: Klein, maar compleet mens!
- 10 Boekennieuws
- 10 Boekaankondigingen
- 11 Kerknieuws
- 11 Berichten
- 12 Kerkdiensten

en bedenken en zoeken de dingen, die van boven zijn.

Is het nog nodig, dat de Heilige Geest Zijn vermaning richt tot hen, wier leven met Christus in God verborgen is? De begunadigde blijft op aarde een tweemens. Het nieuwe beginsel in hem streeft opwaarts, maar de oude Adam trekt naar beneden.

Daarom blijft het waarschuwend woord van de Heere Jezus ons gehele leven van kracht: "Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt; de geest is wel gewillig, maar het vlees is zwak". Alleen in afhankelijkheid van de Overwinnaar van Pasen zal de overwinning op onszelf en onze vijanden worden bepaald.

Pasen is het feest der overwinning. Geen vijand hield Davids grote Zoon omkneld. Nu is Hij ook machtig maar ook gewillig de machten die ons bij Hem vandaan houden te overwinnen. De machten van onwilligheid, vijandschap, ongeloof en zonde zijn aan Zijn zegewagen gebonden.

Indien het stervensproces aan de zonde en de wereld, dat in de wedergeboorte aanvangt en bij de dood pas beëindigd wordt, in u nog niet is aangevangen, smeed dan de Heere om Zijn Heilige Geest. Die zal u van die zonden overtuigen en er u naar doen verlangen, ze te mogen afsterven. Dan zal uw hart u doen zoeken, de dingen die boven zijn.

Moerkapelle,

ds. H. Paul

BIJBELSTUDIE

5

Psalm 139

Psalm 139 : 1-6

Hij Zelf weet wat in de mens is (Johannes 2:23-25)

De farizeeën waren niet de enigen te Jeruzalem die wisten dat God met Jezus was (Johannes 3:2). Nee, er waren er velen die – ziende de tekenen die Hij deed – geloofden in Zijn Naam (Johannes 2:23). Niet dus slechts enkelen, maar een menigte. De één na de ander. Hun harten waren ontroerd, hun tongen verkondigden Zijn lof en zeiden: Wat een groot Rabbi is Deze! Hij is van God gekomen!

't Was wonderlijk deze belijdenis te horen uit zoveel monden. Scheen hier niet een rijke oogst te zijn? Moet niet gezegd worden dat de duisternis het Licht heeft begrepen? Zó denkt Jezus er echter niet over, want 'Hij Zelf betrouwde hun Zichzelve niet' (Johannes 2:24). We mogen ook lezen: Hij geloofde in hen niet. Dit is aangrijpend: zij geloofden wel in Hem, maar Hij niet in hen. Waarom niet? 'Omdat Hij hen allen kende, en omdat Hij niet van node had dat iemand getuigen zou van de mens; want Hij Zelf wist wat in de mens was'

(Johannes 2:24b en 25). Jezus had niemand en niets nodig om te weten hoe zij waren. De Alwetende kende hen allen: hun naam, levensomstandigheden en karakter; de Kenner van het hart wist Zélf wat in de mens was. Het leek heel wat: vélen geloofden in Zijn Naam. En zeker, zij geloofden, maar niet zoals zij hadden moeten geloven. Het was geen oprecht geloof. Velen geloven in Jezus, maar wat vindt Hij er Zelf van? Velen betrouwen zichzelf aan Hem, maar vertrouwt Hij Zichzelf ook aan hen? Velen denken te weten wie ze zijn en wat in hen is, maar Jezus weet beter. Hij weet dat zij in Hem geloven zonder wederom geboren te zijn; dat zij het Koninkrijk van God zeker niet zullen zien, tenzij dit onuitsprekelijke wonder aan hen geschiedt.

Wij weten..., zei Nicodémus tegen Jezus. Wat wij weten én wat wij niet weten. Wat wij weten en wat Jezus weet.

Al onze gedachten

Jezus wist van de geraakte die aan Zijn voeten lag, dat de last van zijn zonden hem veel zwaarder woog dan

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Wvd. hoofdredacteur:

ds. G.J. van Aalst

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:

ds. G.J. van Aalst, Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@klikSAFE.nl

Redacteur: ds. C. Neele

Meditaties aan:

ds. C. Neele, Hyacinthenstraat 1, 2161 XN Lisse,
tel. 0252-413800, fax 0252-420471
e-mail: c.neele@klikSAFE.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@klikSAFE.nl

Aanlevertijd:

Uiterlijk **woensdag 17.00 uur** vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:

Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten, postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:

Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties € 0,70 per mm.

Familieberichten € 0,40 per mm.

Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag** in het bezit van de drukker te zijn.
Rouwadvertenties **uiterlijk maandagmorgen 9 uur**.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:

Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-abonnementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):

voor Nederland: € 11,50 per halfjaar (te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland: € 23,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 110,-; USA \$ 110,-.

Correspondentie-adres

Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker, 1233 Leffingwell Av,
N.E., Grand Rapids, Michigan, U.S.A. 49505.

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van: de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

de last van zijn lamme benen. Hij verstond van verre zijn gedachte en openbaarde Zich als Zijn Zaligmaker, zeggende: Zoon, wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven. Waren de schriftgeleerden die daar bij waren, ontroerd en verblijd? Zeiden ze: Wij hebben heden een grote zaak gehoord, want deze ellendige riep en de Heere hoorde? Integendeel, vol vijandschap overdachten ze in zichzelf: Wat spreekt Deze aldus (godslasteringen)? Wie kan de zonden vergeven dan alleen God?

Levi en Zacheüs hadden zo hun eigen manier van boekhouden. Dat zij dieven waren voor de mensen, deerde hen niet.

Terstond bekende Jezus in Zijn geest dat zij alzo in zichzelf overdachten (Markus 2:8). Hun innerlijke overleggingen konden niet zo verscholen zijn, of ook bij hen verstond Hij ze van verre. Dat liet Hij hen ook wéten, toen Hij vroeg: 'Wat overdenkt gij, deze dingen in uw harten?' (Markus 2:8b). Alsof Hij wilde zeggen: Zou David in Psalm 139 tegen iemand anders gesproken hebben dan tegen Mij, toen hij beleed: HEERE, Gij doorgrondt en kent mij? Ik en de Vader zijn één! Waarom denkt u dan dat het niet na te gaan is of de zonden van deze man werkelijk vergeven zijn? Ik zal u bewijzen dat de Zoon des mensen macht heeft om de zonden op aarde te vergeven (en zei tot de geraakte): Sta op en neem uw beddeken op en ga heen naar uw huis.

Ook die farizeeën zagen dat de geraakte dadelijk geen geraakte meer was, want hij stond op, nam zijn beddeken op en ging uit in aller tegenwoordigheid. Door hen een wonder te laten zien, toonde Jezus hen de waarheid van het wonder dat zij niet konden zien. Hij bewees hen Zijn alwetendheid door Zijn almacht. Twee van Zijn goddelijke deugden schitterden met majesteit door Zijn woorden en daden. Maar wie zei: Gij zijt God, Gij zijt meerder dan ons hart en kent alle dingen? Wie viel Hem te voet, al smekende: Verzoen ook onze schuld?

Gedichtsel der gedachten

De Heere doorzoekt alle harten en verstaat al het gedichtsel van onze gedachten (1 Kronieken 28:9). Maar wie gelooft het? Achan keek om zich

heen en nóg eens om zich heen, voordat hij tot zich nam wat alleen de Heere toekwam. Maar omhoog kijken? Gehazi leefde dicht bij Elísa en had de majesteit Gods in zijn meester gezien en gehoord. Maar wat heeft hij ervan geloofd? Daarom meende hij Elísa te kunnen bedriegen, zoals hij ook Naáman bedrogen had. Maar de man Gods zei tegen hem: 'Ging niet mijn hart mede...' (2 Koningen 5:26). Heb je daar zelfs niet aan gedacht, Gehazi?

Levi en Zacheüs hadden zo hun eigen manier van boekhouden. Dat zij dieven waren voor de mensen, deerde hen niet. Dat zij dieven waren voor God, kwam niet bij hen op. Maar nee, David spreekt niet over een ander, of in het algemeen. In de eerste zes verzen van Psalm 139 lezen we telkens *mij* en *mijn*. David heeft het over zichzelf. En als hij acht keer *Gij* zegt, spreekt hij niet tegen een mens of meerdere mensen, maar tegen zijn God: 'HEERE, Gij doorgrondt en kent mij. Gij weet mijn zitten en mijn opstaan, Gij verstaat van verre mijn gedachte. Gij...'

Zo spreken we van onszelf nooit. Een mens kan wel Gods alwetendheid belijden, maar hij doorleeft die van nature niet. Net als Achan kijkt hij niet omhoog, net als Gehazi denkt hij er niet aan dat God niet te bedriegen

is, en net als Levi en Zacheüs zondigen we alsof er geen alwetend God is. Wat de oorzaak daarvan is? Wij hebben allen in Adam gezondigd en derven de heerlijkheid Gods. Door eigen schuld zijn we verduisterd in het verstand, vijandig van hart en vol van vuile lusten. Ons bestaan is goddeloos en verdorven. Ten diepste zijn al onze gedachten dat er geen God is (Psalm 10:4).

Is het niet een groot voorrecht als een mens door de algemene werkingen van Gods Geest wordt beteugeld? Anders zou hij losbreken in allerlei onbeschaamde boosheid. Hij zou het niet alleen kunnen doen, maar ook zeker doen. Al is het algemene genade, weerhoudende genade is wel genáde.

U mocht er veel van ontvangen. Vraag om diepe indrukken van Gods alwetendheid. Opdat u aldoor zou beseffen dat de Heere het hart haat dat ondeugdzame gedachten smeedt, evenals voeten die zich haasten om tot kwaad te lopen (Spreuken 6:16, 18). Het zou u bewaren voor veel zonden. Allerlei geveinsdheid zou u zoeken te ontgaan en uw heimelijke zonden zou u begeren los te laten.

(wordt vervolgd)

Barneveld,

ds. C. Hogchem

OUD GOUD

Theodorus van der Groe

Het is verblijdend dat er de laatste tijd wat meer aandacht komt voor wat de Heere ons in het verleden geschonken heeft. Dit jaar is er veel belangstelling voor Calvin, ter herdenking van het feit dat hij 500 jaar geleden geboren werd. Op allerlei wijze wordt zijn leven en werk naar voren gebracht.

We hebben in een serie artikelen enige vertegenwoordigers van de Nadere Reformatie behandeld, iets van hun streven willen laten zien en het belang daarvan ook voor onze tijd. Als laatste willen we het nu hebben over Theodorus van der Groe, een getrouwe wachter op de muren van Sion.

Het is goed naar het geluid te luisteren dat klonk als die wachters bliezen op de bazuin. Die bazuin gaf wel een onderscheiden, maar ontegenzeggelijk toch een helder, zuiver geluid. Er valt veel van te leren, ook tot verootmoediging, want de geest van de tijd heeft velen meer in zijn greep dan zij zelf beseffen. En wat een voorrecht is het dan als de Heere "wachters" geeft die getrouw waarschuwen voor gevaren die ons bedreigen ook in onze gemeenten en gezinnen.

Jeugd en studiejaren

Het was Zwammerdam waar Theodorus van der Groe geboren werd. Zijn ouders waren Ludovicus van der Groe en Johanna Laats. Zijn oudere

zus Eva heeft ook bekendheid gekregen onder Gods kinderen. Dan was er nog een jongere broer Simon, die ook als predikant heeft mogen dienen.

In zijn geboorteplaats volgde Theodorus lager onderwijs. Daarna ging hij naar de Latijnse school, ter voorbereiding voor zijn universitaire studie.

In 1724 ging hij naar Leiden, waar onder meer Johannes à Marck, die kerkgeschiedenis gaf, en Taco Hajo van den Honert die hem dogmatiek onderwees, zijn leermeesters waren. Vijf jaar later studeerde hij af en werd hij kandidaat gesteld tot de heilige dienst. Het duurde echter nog geruime tijd voordat hij in zijn eerste gemeente intrede kon doen.

Ambtelijke dienst

Die eerste gemeente was Rijnsaterwoude, een klein dorp in Zuid-Holland waar hij in maart 1730 de herdersstaf opnam. Al spoedig bleek dat de nieuwe predikant een ernstige en getrouwe leraar was, die de zonde bestrafte en het oordeel van God aankondigde over allen die het evangelie van Jezus Christus ongehoorzaam zijn.

Van der Groe had de naam dat hij leefde, maar hij was nog dood en kende Hem niet Wie te kennen het eeuwige leven is. Hij moest leren dat hij een geestelijk blinde was, die door de grote Leermeester moest worden onderwezen in het geheim hoe een verloren, schuldige zondaar zalig wordt en dat op een wijze waarin Gods recht wordt bevredigd.

Deze krachtdadige omkeer is van grote betekenis geweest voor zijn verdere bediening.

Zelf heeft hij het bedrieglijke van een mensenhart bevindelijk zo helder geleerd. Hij wist ervan dat alleen gerechtigheid redt van de dood, de gerechtigheid van de Borg, toegepast aan het hart van een veroordeelde zondaar. Daarom heeft hij zo scherp gewaarschuwd tegen zelfbedrog, en het onderscheid tussen schijn en werkelijkheid weergegeven. Hij wilde zich vrijmaken van het bloed van degenen die hij door prediking en geschrift mocht bereiken.

Op 10 juli 1740 werd hij bevestigd als herder en leraar van de gemeente Kralingen. De tekst was uit Openbaring 2:10b: "Zijt getrouw tot den dood, en Ik zal u geven de kroon des levens." Het zou zijn laatste gemeente zijn, waar hij nog 44 jaar werkzaam mocht zijn.

Het is niet te verwonderen dat zijn

getrouwe bediening hem veel vijanden heeft opgeleverd. Spottend werd hij genoemd "de predikant van Kralinger veenboeren en turftrappers".

Van der Groe trouwde in 1754 met Johanna Cornelia Bichon, een zus van een van de latere burgemeesters van Rotterdam. Dit huwelijk bleef kinderloos. Johanna Cornelia overleed een jaar na haar echtgenoot.

Een nauwe band onderhield hij met zijn zus Eva, en we krijgen de indruk dat zij elkaar in geestelijk opzicht goed kenden en herkenden.

Met name uit de Kralinger tijd dateren veel biddagpreken die in druk verschenen en waaruit we een beeld krijgen hoe Van der Groe stond in zijn tijd en hoe hij de toekomst zag van zijn vaderland.

Het is niet te verwonderen dat zijn getrouwe bediening hem veel vijanden heeft opgeleverd. Spottend werd hij genoemd "de predikant van Kralinger veenboeren en turftrappers".

Een profetische boodschap

Van der Groe wist zich niet alleen geroepen een boodschap aan zijn gemeente te brengen, hij liet het licht van Gods Woord ook schijnen over de samenleving, over land en volk.

Aanvankelijk alleen waarschuwend: Als er niets verandert in het land, moet God wel met Zijn oordelen komen. Hij hoopte toen nog op een nationale bekering, op een zonodige Nadere Reformatie van het volksleven, waar sabbatschennis, dronkenschap en frauduleuze handelingen aan de orde van de dag waren. Die hoop werd niet vervuld.

Rond 1775 leek het zo ver te zijn dat hij geen verwachting meer koesterde voor herstel van kerk en volk. Hij verwachtte niet anders dan dat ons land, dat al zo vaak gewaarschuwd was, door vreselijke oordelen zou worden getroffen. Wellicht een algemene vervolging van de kerk en een sterke toename van het morele en geestelijke verval in de samenleving. Dat is toch het ergste oordeel, als de bestraffing niet meer gehoord wordt en de Heere overgeeft aan de verharding.

Je mag je wel afvragen, vooral in onze tijd, hoe ver dat oordeel al voltrokken is. Arm land, arme mens, die overgegeven wordt aan eigen begeerten en schijnbaar ongehinderd eigen weg mag gaan.

Zo heeft Gods knecht gewerkt zo lang het dag was, als een boetgezant, een wachter op Sions muren. Waarschuwend tegen wereldgelijkvormigheid, maar ook tegen vleselijke godsdienst, waarin gebouwd wordt op een ander fundament dan hetgeen gelegd is, namelijk Christus Jezus.

Hij schroomde niet ook predikanten in zijn waarschuwingen te betrekken: "De Geest des onderscheids schijnt als geweken te zijn. Men tast de stille mondbelijder, de bedriegelijke naam-christen, de valse en geveinsde huichelaar, met het zwaard des Geestes niet genoeg in het hart."

Toch betekende dit niet dat Van der Groe zich boven anderen stelde, want hij schreef ook: "Wat onze predikanten en leraars betreft, denkt niet geliefden, als ik deze zonden en ongerechtigheden aanhaal, dat ik hier mijzelf enigszins zou willen uitsluiten, als stonde het met mij beter dan met de anderen. O neen. Ik zoude het mijn zalig voorrecht achten, indien ik mij heden eens mocht zien als de allerschuldigste van alle de leraars des lands."

Aan een arbeidzaam leven kwam een einde op 24 juni 1784 na een korte ziekte waarin zijn aardse tabernakel afgebroken werd. Naast zijn zuster Eva met wie hij zulk een nauwe band gehad had, werd hij begraven en werd het lichaam gezaaid in verderfelijke, om eens te worden opgewekt in onverderfelijke, zoals Paulus getuigde. Hij mocht het loon van een getrouwe dienstknecht ontvangen, en dat alleen om het volkomen werk en de gerechtigheid van Christus, van Wie hij zo vaak met ernst en liefde gesproken had.

Zijn geschriften

Veel heeft Van der Groe geschreven en er is nog heel wat van tot onze beschikking.

We zullen, zonder volledig te zijn, de voornaamste noemen:

Bekend is 'Beschrijvinge van het oprecht en ziel-zaligend geloove.' Dan zijn er zijn preken over 'De genezing van de blinde Bartimeus.' Ook verschenen van hem een verklaring van de Heidelbergse Catechismus onder de titel 'Des christens eenige troost in leven en sterven' in drie delen.

Verder valt te noemen 'De weg der bekering en andere predikatiën.' Heel bekend werd zijn Toetssteen der waare en valsche genade' dat in twee delen verscheen. Daarin onderscheidde hij op heldere wijze zalig-

makende genade van de algemene gaven en werkingen van de Heilige Geest. Zeer onderzoekende en onderwijzende preken die ook voor onze tijd veel te zeggen hebben. Ook werden gepubliceerd 48 'Predikatiën over het lijden van Christus.'

Zoals al genoemd verschenen er veel 'Biddag predikatiën' van hem.

Dat Van der Groe zich ook verbonden voelde aan de Engelse Puriteinen, blijkt uit de voorredes die hij schreef bij vertalingen van werken van George Hutcheson en de gebroeders Ralph en Ebenezer Erskine.

We noemden slechts een deel van zijn omvangrijke schriftelijke nalatenschap.

Een rijke Zaligmaker

De prediking van Van der Groe was schriftuurlijk en bevindelijk. Hij zocht daarin aansluiting bij hetgeen de Reformatie zo helder geleerd heeft: de rechtvaardiging van de goddeloze alleen om de gerechtigheid van Christus. En die gerechtigheid wordt alleen ontvangen door het geloof. Wat dat geloof is, wordt zo duidelijk beschreven in vraag en antwoord. 21 van onze Heidelberger Catechismus. Daarin wordt het geloof in zijn wezen beschreven.

Dit betekent niet dat Van der Groe geen oog had voor standen in het leven der genade en voor hen die nog zwak waren in het geloof. Ook voor hen is er onderwijs en bemoediging. Trouwens, hij wist ervan in zichzelf niet meer dan een arme zondaar te blijven, maar dan een die wist van de gemeenschap met een rijke, algemeenzame Zaligmaker. Wat heeft hij daar indrukwekkend van mogen schrijven in een van zijn 'Brieven', die ook later gepubliceerd zijn. Die brief is geschreven naar aanleiding van zijn genezing van een ernstige ziekte in 1762. Hij schrijft dan: "Och, mijn vriend, ik heb mij zelve zo ellendig en onnut gezien in het hevigste van mijne ziekte, dat ik het met woorden niet kan uitdrukken. Mij dacht dat ik nergens in de wereld toe nut was, en dat niemand iets aan mij zou missen. O, ik was met Lodensteijn waarlijk maar een dode hond voor God. Maar ik lag op Christus, ik werd gedragen door Christus; op Hem lag al mijn schuld verzoend en voldaan. Ik kon geen twee woorden voor een gebed tezamen brengen, maar Christus was mijn alles."

Verderop in de brief schrijft hij: "Had ik zo mogen heengaan, ik was weggenomen geweest zonder te sterven,

want de dood zou mij geen dood geweest zijn. O, de dood is niets, waar Christus het leven is. Daar heb ik nu een weinig van kunnen geloven. Mijn hart was toen ook zo los van alles, dat ik met niets of met niemand in de wereld iets te maken had. Het was of al die schaduwen geheel verdwenen waren. De Heere was er alleen, Die zou voor alles zorgen."

Rijk bevoorrecht ben je als je zo mag getuigen. Genade maakt arm, ootmoedig, maar ook gunnend. Daarom kon Van der Groe van zichzelf zeggen in een van zijn preken over de genezing van de blinde Bartimeus: "Ik, arm dienstknecht van Christus, heb

een grote zucht tot de eeuwige zaligheid en de bekering van u allen. De Heere is mijn Getuige, Die ik zoek te dienen in mijn geest, dat ik uw onsterfelijke zielen zo waardig en kostbaar acht, dat het eeuwige behoud daarvan mij veel meer aan het hart ligt dan uw vleselijke gunst, liefde, achting en lof waarop men anders zo verzot is."

Gelukkig als de liefde van Christus dringen mag en Hij alles wordt voor een schuldig volk. Ellendigen en noodduftigen wil Hij tot een Toevlucht zijn.

Staphorst,

ds. C. Vogelaar

4

Ontboezemingen

Werkzaamheden

We hebben u onder het kopje 'Ontboezemingen...' een aantal malen geïnformeerd over de ingrijpende renovatie van onze Theologische School in Rotterdam. Na een periode van hard werken, zijn de bouwkundige- en installatiewerkzaamheden op j.l. 7 april voltooid. De bouwcommissie was op die dag aanwezig en heeft met waarderende woorden alle betrokkenen op de werkvloer bedankt voor de geweldige samenwerking. Het bouwbedrijf Middelwateringbouw trakteerde. De taart met opschrift werd aangesneden en verdeeld door architect M.A. Ros. In de week na Pasen wordt het tapijt door de noeste werkers uit het bekende tapijtdorp Genemuiden gelegd. Dan rest nog de verdere inrichting: kasten, tafels, stoelen en schoolborden etc. worden ook vanaf 14 april geleverd en geplaatst door fa. Hoekman uit Yerseke. Wilco Izelaar van installatiebedrijf S. Beijer uit Nieuw-Beijerland blijft maar bezig alle draadjes aan elkaar te knopen.... Momenteel wordt de tuin aangelegd onder leiding van de heer B. Kok van Graphorn Groenprojecten B.V. uit Barendrecht. Een uniek samenwerkingsproject met de bedrijven Herweijer Tuintechniek uit Dirksland en Verkuil & Moree uit Streefkerk. Het is verwonderlijk dat op deze wijze een goed samenspel van verschillende bedrijven plaatsvindt.

Hieruit spreekt liefde voor en betrokkenheid bij onze Theologische School. Als de tuin aangelegd is zal fa. FK-Hekwerken uit Stroe het door fa. Pako uit Rhenen vervaardigde sierhekwerk monteren als mooie afsluiting van de voortuin langs de Boezemsingel.

Samenwerking

Door de goedheid van de Heere mogen we terugzien op een goed en voorspoedig verlopen project. We hoorden dat er niet minder dan 37 verschillende bedrijven bij de uitvoering betrokken zijn geweest. U begrijpt dat er heel wat georganiseerd moet worden om dat alles in goede banen te leiden. Zeer opmerkelijk was de onderlinge positieve verstandhouding en het goede overleg van de diverse uitvoerende bedrijven. Het resultaat is schitterend. Een prachtig en functioneel schoolgebouw met doelmatige docentenkamers, een ruime curatorenkamer, een opnieuw ingerichte bibliotheek voor meer dan 20.000 boeken en een mede daarvoor optimale klimaatinstallatie. Als je door het gebouw loopt, dan ken je de vorige situatie van de 80 jaar oude panden nauwelijks meer terug. Uitgangspunt in de projectorganisatie en projectplanning was, om de renovatie vóór de onderzoekdagen D.V. eind mei gereed te hebben. Dat is door de grote en gemotiveerde

De gerenoveerde Theologische School te Rotterdam.

inzet van alle betrokkenen gelukt. Het past ons langs deze weg allen die erbij betrokken waren hartelijk te bedanken voor hun medewerking. Het zijn veelal mensen die verder niet nader genoemd (willen) worden. Naar we vernamen ook velen uit onze gemeenten. Er waren ook velen, zowel bedrijven als particulieren, uit het gehele land, die boven onze verwachting hun medeleven hebben betoond door een gift, zowel in natura als in geld. Het heeft ons verwonderd en klein gemaakt dat zoveel liefde en verbondenheid werd ervaren. Wat is het hartverwarmend te merken, hoe 'het schooltje van ds. Kersten' leeft in de gemeenten. Ons past bovenal ootmoedige dank aan de Heere Die dit alles zo schonk en gaf dat alles zonder ongelukken is verlopen.

Opening

Het curatorium heeft besloten om de gerenoveerde Theologische School officieel te openen. Dit zal gebeuren door de voorzitter van het curatorium, ds. J. J. van Ekeveld. De datum is bepaald op zaterdagmorgen 23 mei. Dit is een meer besloten bijeenkomst voor genodigden waaronder de predikanten en diegenen die bij de bouw betrokken zijn geweest. Gezien het meeleven en de betrokkenheid vanuit het geheel van de gemeenten, zouden we allen die dat wensen graag op die dag willen ontvangen. Maar dat gaat helaas organisatorisch niet. Een grote bijeenkomst is namelijk in het kerkgebouw aan de Boezemsingel niet meer mogelijk. Dit in verband met o.a. de voorschriften van de brandweer en Inspectie Toezicht Gebouwen te Rotterdam. Maar we willen toch graag de deuren open zetten om een kijkje te nemen. Om met eigen ogen te

zien, hoe uw gelden besteed zijn. Daarom nodigen we u / jou hierbij hartelijk uit om - op een andere datum - naar Rotterdam te komen. De docenten en de studenten zullen zo veel als hen mogelijk is met onze bibliothecaris als uw gastheren fungeren. Daarom hierbij hartelijk uitgenodigd voor de twee data open huis op DV zaterdag 6 juni voor belangstellenden uit Zeeland en Zuid Holland en op 27 juni voor die uit de andere provincies. Tussen 10.00 en 14.00 uur bent u welkom. Deze verdeling hebben we gemaakt om het geheel enigszins te stroomlijnen.

Er waren ook velen, zowel bedrijven als particulieren, uit het gehele land, die boven onze verwachting hun medeleven hebben betoond door een gift, zowel in natura als in geld. Het heeft ons verwonderd en klein gemaakt dat zoveel liefde en verbondenheid werd ervaren.

Kosteloos onderdak

De studenten en docenten zien er naar uit om het vernieuwde schoolgebouw te mogen gaan betrekken. Dit cursusjaar was toch wel anders dan de andere jaren. Nog al eens behelpen en improviseren. Onze 'onderwijsassistent' de heer M. Bal heeft zich bewonderenswaardig van

zijn taak als improvisator gekweten. We zijn bijzonder gastvrij door de kerkenraad, de koster en niet te vergeten de dames van de wekelijkse schoonmaakploegen van Middelwatering tegemoet getreden.

Want nu de gerenoveerde school op de oude en voor onze Gereformeerde Gemeenten historische plek aan de Boezemsingel te Rotterdam straks opnieuw in gebruik genomen zal worden, komt er ook een eind aan het tijdelijke gebruik van de zalen van het kerkgebouw in Capelle a/d IJssel Middelwatering. Het achterliggende jaarseizoen hebben we daar een goede, tijdelijke voorziening gehad. Graag willen we in de kerkenraad van Capelle a/d IJssel-Middelwatering alle betrokkenen hartelijk bedanken voor het kosteloze onderdak.

Om de nakomers te leren

Laten we hopen en bidden dat de Heere ons in Zijn gunst studenten toeschikt, die hier voorbereid mogen worden tot de heilige dienst, waartoe Hij mensen roept en middellijk wil bekwamen. De ambtelijke dienst van de onderwijzing vanuit de Schriften. In het voetspoor der vaderen....! O, laat het toch ons aller verzuchting zijn, dat de Heere wil tonen zoals Datheen dat zo passend onder woorden brengt aan het einde van Psalm 22: 'Uit hen zal altijd iemand komen voort, om de nakomers te leren Uw Woord...' Want daar gaat het uiteindelijk toch om!

Namens het curatorium,
ds. J.J. van Ekeveld, *voorzitter*
ds. M. Karens, *secretaris*

Veranderingen rond (mede)zeggenschap van scholen

Op verzoek van de redactie is naar aanleiding van vragen die ons bereikten onderstaand artikel geschreven.

Het is niet de bedoeling in ons kerkelijk weekblad te gaan schrijven over allerlei bestuurlijke en organisatorische zaken die de scholen betreffen. Daarvoor zijn de eigen kanalen zoals de VGS en De Reformatorische School.

Maar mogelijk is het wel goed een keer in wat meer algemene zin te schrijven over veranderingen die zich voordoen op het terrein van het besturen van scholen. Het begrip besturen nemen we dan in een wat ruime betekenis en laten de medezeggenschap daar dan ook onder vallen.

Er verandert nogal wat op dit terrein. Zo wordt er op dit moment gewerkt aan wetgeving onder de naam 'goed bestuur', of ook wel 'good governance'. Een direct gevolg daarvan is dat de bestuursstructuur van alle scholen voor voortgezet onderwijs aan het veranderen gaat of al veranderd is. Vereenvoudigd weergegeven komt er in de scholen een College van Bestuur dat enigermate te vergelijken is met de directie in de oude situatie. En er komt een Raad van Toezicht die weer enigermate vergeleken kan worden met het bestuur in de oude regulering. Overigens is het niet simpelweg ongeveer een kwestie van andere naamgeving. Want, om maar een enkel punt te noemen, de wetgever gaat aanmerkelijke eisen stellen omtrent de scheiding van bestuur en toezicht en ook aan het vormgeven van het interne toezicht in de scholen. Voor het basisonderwijs zullen de zaken wel wat genuanceerder komen te liggen. Hoewel ook daar voorschriften komen omtrent scheiding van bestuur en toezicht, ziet het er naar uit dat de vormgeving toch wat minder ingrijpend hoeft te veranderen.

Nieuwe wetgeving

Zo is er ook de nieuwe Wet Medezeggenschap Onderwijs. Deze gaat in per 1 augustus aanstaande. Volgens deze wet moet er vanaf die datum in alle scholen een medezeggenschapsraad zijn. In deze medezeggenschapsraad moeten ouders en personeelsleden zitting hebben. In het voortgezet onderwijs ook leerlingen. Weliswaar geeft de wet in artikel 29 (nog) enige ruimte tot eigen invulling van de bevoegdheden van deze raad. Met instemming van de geledingen (ouders, personeel, en in het voortgezet onderwijs ook de leerlingen) kunnen bepaalde of zelfs alle instemmingrechten omgezet worden in adviesbevoegdheden. Ook is het mogelijk ten aanzien van de leerlinggeleding de instemmingbevoegdheden over te dragen aan de andere geledingen. Voor deze eigen invulling van bevoegdheden moet het bestuur een onderbouwd voorstel doen. En

Maar hoe zit het dan met de vrijheid van onderwijs? Deze ligt inderdaad vast in de grondwet. En dat achten wij een groot goed.

dit voorstel moet door twee/derde van de betreffende geleding gesteund worden. Als dit gebeurt, geldt de zo vastgestelde bevoegdhedenregeling voor vijf jaar. Dan is opnieuw de instemming van de geledingen nodig. Hoe moeten we tegenover dit soort veranderingen staan? Wanneer we over die vraag verder nadenken, moeten we in elk geval nog enkele dingen mede onder ogen zien. Uiteraard zijn deze veranderende voorschriften gevolgen van wijzigende inzichten inzake de manier waarop organisaties en in het bijzonder scholen geleid moeten worden. De maatschappelijke meningen en inzichten zijn aan verandering onderhevig, ook op deze terreinen. Dat geldt in den brede. In de overheidssector, in de zorg en in

het bedrijfsleven. Zo was voorheen in het gemeentebestuur een wethouder tevens lid van de gemeenteraad. Tegenwoordig is dat niet meer zo; het zogenaamde duale stelsel is ingevoerd. En een code 'goed bestuur' geldt tegenwoordig zo ongeveer in alle sectoren.

Wat de scholen betreft, is er sprake van een hoge mate van deregulering op sommige terreinen. Zo is het systeem van bekostiging ingrijpend veranderd. De school krijgt vandaag een som geld en moet daarmee zelf financieel beleid voeren. Dat is heel anders dan voorheen. Ook op het terrein van de arbeidsvoorwaarden voor de werkers in de scholen is een en ander veranderd. Vroeger regelde de overheid heel veel; tegenwoordig moet veel door de school of door de gezamenlijke scholen geregeld worden. Uiteraard moeten de scholen daardoor ook meer verantwoording afleggen aan de overheid. En er wordt ook meer intern overleg en interne verantwoording voorgeschreven.

Verder moeten we ook bedenken dat hetgeen de nieuwe wetten (gaan) voorschrijven omtrent medezeggenschap en ook over bestuur en toezicht bekostigingsvoorwaarde is.

Vrijheid van onderwijs

Hoever mag de overheid gaan in dit soort regelgeving? Die vraag is terecht. Wel is duidelijk dat de overheid uiteraard eisen stelt aan instellingen die met overheidsgelden werken, zoals in het onderwijs het geval is. Bepaalde kwaliteitseisen bijvoorbeeld, zoals exameneisen, worden gesteld. Ook kan de overheid voorschriften geven over bevoegd gezag en verantwoordelijkheden. Dat is altijd zo geweest en volgt ook uit het feit dat een school een cultuurgestalte is die met overheidsgelden in stand wordt gehouden.

Maar hoe zit het dan met de vrijheid van onderwijs? Deze ligt inderdaad vast in de grondwet. En dat achten wij een groot goed. Nu merken wij de laatste jaren dat de overheid officieel deze vrijheid van onderwijs in stand houdt. De grondwet wordt niet gewijzigd. Maar wel worden er telkens weer dingen gedaan die het gestalte geven aan deze vrijheid van onderwijs vanuit de grondslag van Schrift en belijdenis min of meer kunnen bemoeilijken. Dat op dit terrein zich spanningen voordoen, is overigens niet nieuw. Zo kwam het twintig tot dertig jaar geleden ook al voor dat er vanuit het reformatorisch onderwijs

geprotesteerd werd tegen bepaalde examenonderdelen omdat daarin bijvoorbeeld sterk evolutionistische tendensen voorkwamen. De druk neemt in onze tijd ongetwijfeld toe. Zo zijn er gedachten om de vrijheid van de school inzake het toelatingsbeleid in te perken. Meer tendensen zouden te noemen zijn.

Onze verantwoordelijkheid verstaan

Concreet wat medezeggenschap en goed bestuur betreft, is te zeggen dat deze zaken de inhoud van het onderwijs niet direct aantasten. Als het daarover gaat zijn er wel andere maatschappelijke ontwikkelingen die meer zorgen baren. Dit neemt overigens niet weg dat ook de uitvoering van deze zaken nadrukkelijk zorgvuldigheid vereist. Vanuit levensbeschouwelijk oogpunt moeten we voluit op onze hoede zijn. De gezagslijnen helder houden, de identiteit bewaken en deze goed gestalte (proberen te) geven moet aller zorg zijn en ieders aandacht voluit hebben. Van bestuur, directies, onderwijsgeven, ouders en (oudere) leerlingen. Juist diegenen die onderwijs vanuit de grondslag van de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis voorstaan, moeten hun betrokkenheid en inzet nu tonen. We mogen posten in raden van toezicht en medezeggenschapsorganen niet aan anderen overlaten.

Medezeggenschap in het onderwijs is onder ons steeds een omstrede zaak geweest. Wel moeten we bedenken dat het aanvragen van ontheffing, zoals dat tot nog toe mogelijk was, ook een vorm was van uitvoering geven aan de wet. En om die ontheffing te kunnen aanvragen, moest het bestuur instemming hebben van twee/derde van ouders, personeel en soms ook van oudere leerlingen. Deze dingen deden we reeds.

Als het dan nu verder gaat en er een raad ingesteld wordt, zullen alle betrokkenen hun verantwoordelijkheden op bijbelse wijze moeten hanteren. Het gaat over medezeggenschap. Niet over zeggenschap. Deze blijft ten principale bij het bestuur berusten. Een medezeggenschapsraad heeft een gepaste eigen verantwoordelijkheid die vanuit de grondslag op eerlijke wijze gehanteerd zal moeten worden.

Juist in onze tijd is het van het grootste belang dat allen die bij de school betrokken zijn een eenheid vormen, ook naar de overheid toe. Als het goed

is, zullen school, ouders en ook de kerk in deze gezamenlijk voor dezelfde zaak staan. Onderwijs dat naar schriftuurlijke opdracht onze kinderen en jongeren nodig hebben in dit tijdsgewricht. Vooral de onderwijsinhouden, en daartoe vanzelf het benoemingsbeleid, moeten zorgvuldige aandacht hebben en houden. En het toelatingsbeleid, want het is van groot gewicht wie de school bevolken. Het is echt noodzakelijk dat ieder in overtuiging bij ons onderwijs betrokken is.

Laten we bedenken wat we nog

mogen hebben in ons land. Dat is uniek in de wereld. Tegelijk moeten we de wacht betrekken. In onze geseculariseerde samenleving zijn sterke bewegingen die alles wat God is of god heet geen invloed gunnen. Die ontwikkelingen gaan door en geven grote zorg. Ons gebed mag wel voortdurend zijn of de Heere, ook door middel van het werk op school, ons wil gedenken in de opvoeding en vorming van onze jongeren en kinderen. Hij Zelf moge bewaken en bewaren.

Krimpen aan den IJssel, ds. P. Mulder

COMMENTAAR

Klein, maar compleet mens!

Begraven van foetus

Het verlies van een kind is een aangrijpende zaak. Ook als dat kind voor de tijd van de normale zwangerschapsduur overlijdt in de baarmoeder. Aangrijpend, omdat het een kind is. Ook al is het nog zo klein, het is een compleet mens.

Hoe ga je daar nu mee om?

Moet het begraven worden of niet?

Waar liggen de grenzen?

Vragen waar ouders mee kunnen worstelen. Ik wil proberen over deze tere zaak iets te zeggen, waarmee ouders en anderen wellicht hun voordeel kunnen doen. Daarbij heb ik geenszins de pretentie daarover het laatste woord te kunnen spreken. Ik wil me overigens vooral beperken tot de ongeboren vrucht, die we een foetus noemen.

Grotere aandacht

We kunnen in onze westerse samenleving een grotere aandacht signaleren voor miskramen en doodgeboren kinderen. Het bericht van enige weken geleden dat in een ziekenhuis een foetus, die dood was geboren na een zwangerschap van 17 weken, was weggeraakt, haalde de landelijke pers. De ouders hadden het lichaamje willen begraven. Het werd afgevoerd met overig medisch materiaal. Ook in het geven van een naam aan een foetus, komt die grotere aandacht tot uitdrukking.

Er zijn verschillende redenen aan te

wijzen voor deze grotere aandacht voor miskramen en doodgeborenen. Zonder daarin volledig te willen zijn, kunnen we de volgende aspecten noemen.

In de eerste plaats speelt het gevoel van de mens een grotere rol dan vroeger. Men uit gevoelens eerder en gemakkelijker. Aan die gevoelens moet worden tegemoet gekomen, ook bij de bezorging van overledenen. We gaan vandaag aan de dag anders om met het overlijden van jonge kinderen dan een eeuw geleden. Kindersterfte was toen aan de orde van de dag. Over een miskraam werd niet of nauwelijks gesproken. Het behoorde bij de dingen die zo vaak en zo veel voorkwamen. Ouders verloren soms meer dan de helft van hun kinderen op jonge leeftijd.

Boston stond regelmatig aan het graf van een van zijn kinderen. Wel tot zes keer toe. Hij mocht overigens weten dat deze kinderen allen behouden waren. Hij zou hen allen weerzien. Boston was niet de enige die deze ervaring had. Als iets dergelijks vandaag in onze cultuur zou geschieden, zou het voorpaginanieuws zijn.

In de tijd, die wij ons nauwelijks meer kunnen indenken gebeurde het wel dat vrouwen die elkaar na jaren weer ontmoetten, aan elkaar vroegen: Hoeveel kinderen heb je, en hoeveel zijn er dood? Dat was voor hen een normale vraag. Als het al zo'n gewone zaak is om zo over jonggestorven kinderen te spreken, zal het duidelijk zijn

dat aan een doodgeboren kindje in een vroeg stadium van de zwangerschap geen aandacht werd besteed. Vervolgens heeft wellicht ook de discussie over en de praktijk van de abortus provocatus –misschien wel onbewust- in onze kringen zodanig verzet opgeroepen dat het begraven van een ongeboren vrucht een stil protest daartegen is.

Er is nog een derde oorzaak voor de grotere aandacht voor foetussen. Dat men vroeger niet overging tot het begraven daarvan, zal zeker ook te maken hebben gehad met de kosten die daarmee verband hielden. Men had vaak minder te besteden. Vele monden moesten worden gevuld.

De wet

We spreken van een foetus vanaf de achtste week van de zwangerschap tot de geboorte. In de periode daarvoor spreken we van een embryo. In de achtste week is de foetus ongeveer 2,5 cm groot en weegt maar een paar gram. In de dertiende week is de foetus acht centimeter en weegt 30 gram. In de foetale fase, dus acht weken na de bevruchting, zijn alle belangrijke lichaamsstructuren, zoals handen, voeten, het hoofd, de organen en de hersenen al aanwezig.

Al die lichaamsstructuren groeien verder en worden steeds functioneler. Maar het is een mensje, nog wel klein en teer, maar compleet. Verschrikkelijk als mensenhanden zich daarnaar uitstrekken om het uit de baarmoeder te verwijderen. Maar dit terzijde.

De Wet op de Lijkbezorging bepaalt dat een doodgeboren kindje moet worden begraven als de vrucht vier en twintig weken of ouder is. Een foetus van een zwangerschap van minder dan 24 weken hoeft volgens de wet niet te worden begraven. Men hoeft ze ook niet aan te geven bij de burgerlijke stand. De wettelijke regels gelden immers niet. Ook niet de regel dat begraven alleen op een begraafplaats mag. Begraven van een jonge foetus mag overal. Niet iedereen zal er voor voelen om het in de eigen tuin te begraven. Begraven op een begraafplaats blijft mogelijk.

De praktijk

Hoe gaan ziekenhuizen om met de stoffelijke resten van een foetus? Er zijn verschillende mogelijkheden. Als het goed is, overlegt het ziekenhuis met de ouders, wat er met de stoffelijke resten gebeurt. Ik heb me laten vertellen dat daar in de praktijk soms het nodige aan ontbreekt en dat ouders in

het ongewisse worden gelaten met wat er met hun kindje gebeurt. De conclusie ligt dan voor de hand dat het met het ziekenhuisafval wordt afgevoerd om verbrand te worden.

Soms wordt in overleg met de ouders het kindje in het ziekenhuis achtergelaten. Het ziekenhuis zorgt dan voor een crematie, meestal met meerdere kinderen gelijk. De ouders zijn daar niet bij en weten ook niet wanneer het gebeurt. Een andere mogelijkheid is om het stoffelijk overschot aan het ziekenhuis af te staan voor wetenschappelijk onderzoek.

Het gaat om een mensje, wel klein en teer, toch, om een compleet mensje. Ouders hebben er recht op om zelf te beslissen wat er met hun kindje gebeurt. In veel ziekenhuizen wordt daarmee ook rekening gehouden, al is er onderscheid. In sommige ziekenhuizen wordt elke foetus, ook al is die pas twaalf weken, naar de ouders gebracht en met hen de mogelijkheden besproken van de bezorging van het kindje. De ouders kunnen dan zelf kiezen wat er met hun kindje gebeurt. In andere ziekenhuizen wordt pas vanaf zestien weken bij de ouders ter sprake gebracht dat zij het kindje zelf kunnen begraven.

Het gaat om een mensje, wel klein en teer, toch, om een compleet mensje. Ouders hebben er recht op om zelf te beslissen wat er met hun kindje gebeurt.

Grenzen

Het is moeilijk aan te geven waar de grenzen liggen. Als we op Bijbelse gronden vasthouden dat er leven ontstaat op het ogenblik van de bevruchting, dan zouden we tot de conclusie kunnen komen dat zelfs een embryo een begrafenis zou moeten krijgen. Dat lijkt me voor een algemene regel wat te ver gaan. Ik zou daar niet voor willen pleiten. Waar er vroeger nauwelijks aandacht was voor de ongeboren vrucht, moeten we niet doorslaan naar het andere uiterste.

Misschien is het een hanteerbaar uitgangspunt dat wat we een foetus noemen op een of andere wijze wordt bezorgd en hetgeen wat daarvoor ligt niet. Concreet betekent dit dat een foetus van 8 tot 24 weken

wordt begraven (vanaf 24 weken moet de foetus worden begraven). Uiteraard is ieder daarin vrij. Ik zou ook niet graag ouders een gevoel van tekortkoming willen bezorgen, die met een foetus anders zijn omgegaan of het aan het ziekenhuis hebben overgelaten wat er mee zou moeten gebeuren. We moeten elkaar hierin niet de maat nemen, nu de Bijbel ons geen concrete voorschriften dien-aangaande geeft. Een ieder zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd.

Begraven

We willen wel vast blijven houden aan het beginsel dat we onze doden, hoe klein ze zijn of groot, hoe jong ze zijn of hoe oud, geboren en daarna gestorven of reeds voor de geboorte overleden, begraven. Dat is de wijze die Gods Woord ons aanreikt voor het bezorgen van onze geliefden. Een foetus tot 24 weken behoeft niet op een begraafplaats te worden begraven. Het kan wel. In sommige gemeenten zijn daarvoor aparte plaatsen aangewezen op een begraafplaats.

Ouders kunnen ook besluiten het begraven te doen in de eigen tuin. De wet houdt dat niet tegen. Laat ook in dit opzicht overigens eenvoudigheid en soberheid de metgezellen zijn, die laten zien dat we beseffen dat de dood de bezoldiging van de zonde is. Alle opsmuk om de verschrikking van de dood toch maar een beetje te verdoezelen, zij ons vreemd.

Ik zou er niet naar willen streven om voor onze gezindte een aparte plaats te reserveren op een begraafplaats. Dat wekt de indruk dat we toch wel een beetje beter zijn. Dat het soms als hinderlijk en storend wordt ervaren dat de lichamen van onze doden liggen tussen bloemen, kabouterijtjes, lichtjes en allerlei andere zaken die de graven moeten opfleuren, doet daaraan niet af.

Ook onze dode lichamen zullen met alle anderen op de morgen van de opstanding worden opgewekt. De reformatorische gezindte niet apart. De scheiding zal niet plaatshebben tussen hen die naar de kerk gingen en de wereld, maar tussen hen die Christus hebben leren kennen als het allerhoogst en eeuwig goed, en hen die Hem niet kennen. Daarop komt het voor ons allen aan.

Capelle aan den IJssel, ds. W. Silfhout

BOEKENNIEUWS

Willem Teellinck

"Willem Teellinck. Leven, geschriften en invloed"; door prof. dr. W.J. op 't Hof; uitg. De Groot Goudriaan, Kampen; ISBN 978 90 8865 048 2; 667 blz.; € 49,90.

Al vele jaren is dr. W.J. Op 't Hof, hoogleraar aan de VU te Amsterdam en predikant op Urk, in hoge mate geboeid door de predikant Willem Teellinck (1579-1629). Hij heeft zich lange tijd intensief met het leven en werk van deze uit Zierikzee afkomstige Zeeuw beziggehouden. Dit resulteerde in een voortreffelijk boek, dat in september 2008 in de Middelburgse Nieuwe Kerk gepresenteerd werd, in aanwezigheid van tal van geïnteresseerden in de Nadere Reformatie. Daarvan was Teellinck een belangrijk initiator, zoals blijkt.

Abonnees op het tijdschrift "De Nadere Reformatie" hebben in de afgelopen jaren het boek als het ware zien groeien. Met de regelmaat van de klok verschenen artikelen waarin dr. Op 't Hof weer nieuwe gegevens verwerkte over een (onbekende) publicatie van de hand van Teellinck. In korte tijd kwam deze uitgave tot stand; in stilistisch opzicht wordt men dat soms gewaar. In ieder geval betekent dit boek een aansporing om avonden met Teellinck door te brengen. Enkele malen staat vermeld hoe belangrijk familiebetrekkingen en relaties in Teellincks tijd waren. Men dacht gewestelijk en Teellinck was een echte Zeeuw, behorend tot de 'upper ten' van de Oranjegezinde, vurig contraremonstrantse factie. Naaste familieleden konden zich tot de hoogste sociale, bestuurlijke en politieke kringen rekenen. Duidelijk is dat Teellinck, die aanvankelijk rechten studeerde om een bestuurlijke carrière te maken, in Engeland voor de leer en levenswijze der puriteinen is ingewonnen. Overigens weten wij van zijn bekeringsweg weinig.

De auteur is er in geslaagd om Teellinck te plaatsen in de lijst van zijn tijd. Veel feiten uit de geschiedenis passeren de revue. De relaties van de man, die als predikant Haamstede-Burgh en Middelburg diende, leert men goed kennen. Biografische vondsten weet de auteur schrandel en boeiend te analyseren. Hij heeft zich grondig in de vele publicaties van Teellinck verdiept en kan diens invloed overtuigend aantonen.

Op blz. 144 stelt Op 't Hof dat de beweging van de Nadere Reformatie haar ontstaan en eerste bloei op Schouwen-Duiveland heeft gekend, onder Teellinck. Betwijfelden sommigen in de herfst van 2008 openlijk het bestaan van een Nadere Reformatie, daarbij kan men zich in het geheel niet beroepen op dr. Op 't Hof! Voor hem is Teellinck één der eerste en voornaamste vertegenwoordigers. Ik zou de invloed van de beweging enerzijds en Teellinck anderzijds niet willen ontkennen, maar meen dat bijvoorbeeld

een man als Taffin, de hofprediker van Willem van Oranje, in dit opzicht niet vergeten mag worden. Het zullen geen 7000 collega's geweest zijn, doch ook deze "Elia" stond niet alleen!

Volgens mij verdient deze studie, die na de publicatie van Engelbert uit 1898 hét standaardwerk over Teellinck is, een hárde band. Ik vind dat een vereiste voor zo'n boek.

De foto's zijn matig (onder meer op blz. 20, 92 en 149) en weergegeven titelpagina's van Teellincks boeken zijn vaak te klein (bijvoorbeeld op blz. 216). Men ziet op blz. 152 een foto van een predikantenbord waarop niet één naam leesbaar is. Daaraan had de uitgever meer zorg mogen besteden.

Zwijndrecht,

dr. C.R. van den Berg

BOEKAANKONDIGINGEN

"Het hart naar Boven" door ds. G. Boer. Uitg. De Banier - Bunnik; ISBN 9789033629419; 140 pag.; € 15,90.

Deze bundel bevat acht catechismuspreken van ds. G. Boer (1913-1973), zeven over de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal en één over de sleutelen des hemelrijks.

"Lichtende sterren" door drs. W. Chr. Hovius. Uitg. De Banier - Bunnik; ISBN 978 90 336 2946 4; 57 blz.; € 7,90.

Dit boek bevat vijf overdenkingen over de sterren. Ds. Hovius mediteert o.a. over de schepping van de sterren, het tellen van de sterren door Abraham en de heerlijkheid van de sterren.

"Thuis in de jaren '50" en "Thuis in de jaren '60" door Peter Boer. Uitg. De Banier - Bunnik (i.s.m. Erdee Media Groep te Apeldoorn); ISBN 978-90-78833-01-7 resp. 978 90 336 0769 1; elk 192 blz.; € 12,95 resp. € 16,95.

In het eerste boek staat het dagelijks leven in de jaren vijftig centraal. Het andere boek is het eerste deel van een driedelige serie over het gezinsleven in de jaren zestig. Beide boeken bevatten elk meer dan 400 illustraties en documenten uit die jaren.

"Augustinus, de kerkvader van het Westen" door dr. K. van der Zwaag. Uitg. Groen - Heerenveen; ISBN 978-90-5829-911-6; 384 blz.; € 24,50.

Dit boek, dat een grondige bewerking en uitbreiding is van een uitgave uit 1993, geeft een overzicht van Calvijns leven, werk en invloed.

"Vrije wil en genade" door R.C. Sproul. Uitg. de Groot Goudriaan - Kampen; ISBN 978 90 8865 013 0; 247 pag.; € 19,90.

De schrijver van dit boek, die hoogleraar is te Florida, geeft hierin een overzicht van de historische standpunten over de vrije wil en genade. Aan de orde komen o.a. Augustinus, Pelagius, Luther, Calvijn, Arminius en Edwards.

"Geloven is gezond" door Margreet de Vries-Schot. Uitg. Boekencentrum - Zoetermeer; ISBN 978 90 239 2278 0; 157 blz.; € 18,90.

In dit boek wordt door de schrijfster, die o.a. psychiater-psychotherapeut is, een pleidooi gevoerd om religie ter sprake te brengen in de hulpverlening.

"Twee broers en een meisje met geel haar" door Gert-Jan Segers. Uitg. Mozaïek - Zoetermeer; ISBN 978 90 239 9263 9; 216 pag.; € 16,50.

In dit boek worden tegenstellingen tussen Oost en West, islam en christendom belicht.

"Een zeemansvrouw" door W. Schippers. Uitg. "de Ramshoorn" - Goes; ISBN 97890-76466-781; 167 blz.;

€ 13,95; abonnementsprijs
€ 9,95 per deel.

Dit bekendste leesboek van W. Schippers maakt deel uit van de Schippers-serie (6 boeken per jaar), waarop geabonneerd kan worden.

"Het Smalle Pad", door Geesje Vogelaar-van Mourik. ISBN 978-90-72186-49-2; 268 blz.; € 12,95.

"Nikki en de jeugdbende", door Jannie Koetsier-Schokker; ISBN 978-90-72186-54-6; 61 blz.; € 6,25.

"Ik word niet ziek, Jeffie!", door Geesje Vogelaar-van Mourik. ISBN 978-90-

72186-53-9; 95 blz.; € 6,25.

Dit drietal leesboeken is uitgegeven door de Gereformeerde Bijbelstichting te Leerdam.

"Van weefstoel naar preekstoel", door M.H. Karels-Meuse. Uitg. Den Hertog - Houten; ISBN 978 90 331 2129 6; 128 blz.; € 8,90."

In dit boek is de levensgeschiedenis van de Engelse predikant John Warburton (1776-1857) opnieuw verteld aan de hand van zijn eigen boek "Weldadigheden van een Verbonds-God" en enkele andere boeken.

■ ZENDINGSKERKDIENT TE ZEIST

Op **woensdag 29 april** hoopt ds. D. de Wit voor te gaan in een zendingsskerkdienst in de Rehobôthkerk van de Geref. Gemeente te Zeist, Joubertlaan 5 (hoek Bergweg). Het thema is: Israël-zending. Aanvang: 19.30 uur.

De plaatselijke zendingsscommissie

■ AANGEPASTE KERKDIENT TE 'S-GRAVENPOLDER

In plaats van op zaterdag 16 mei zal op **zaterdag 2 mei** in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te 's-Gravenpolder een aangepaste kerkdienst voor mensen met een verstandelijke handicap worden gehouden. In deze dienst, die om 15.00 uur begint, hoopt voor te gaan student S. Maljaars. Hij wenst te spreken over "David tot koning gezalfd", n.a.v. 1 Samuel 16:1 t/m 13. Iedereen, wel of niet gehandicapt, is van harte welkom.

■ MUTATIES KERKELIJK JAARBOEK 2008

Pag. 156, **gemeente DEN HELDER**.

Scriba is nu: P.J.C. Honkoop, Praamstraat 113, 1784 NC Den Helder, tel. 0223-66 03 45.

Regeling preekbeurten: A. de Vreugd, Narcisstraat 45, 1782 KJ Den Helder, tel. 0223-64 63 79.

KERKNIEUWS

■ BEROEPINGSWERK BEROEPEN

Te Randburg (Zuid Afrika):
ds. M. Karens te Werkendam.

BEDANKT

Voor Aalburg:
ds. G.J. van Aalst te Klaaswaal;
Voor Boskoop en Kalamazoo (VS):
ds. P. van Ruitenburg te Chilliwack (Canada);
Voor Rilland-Bath:
ds. D. de Wit te Rijssen-West.

■ VERGADERING PARTICULIERE SYNODE ZUID-WEST

Als roepende kerk voor de eerstvolgende vergadering van de Particuliere Synode Zuid-West, de Geref. Gemeente te H.I. Ambacht, delen wij hierbij mede, dat deze vergadering gehouden zal worden op **donderdag 7 mei** in de Petrakerk van onze gemeente, Kerkstraat 10. Aanvang: 10.00 uur.

Op **woensdag 6 mei** hoopt ds. G.J. van Aalst voor te gaan in een bidstond in hetzelfde kerkgebouw. Aanvang: 19.30 uur.

Kerkenraad Geref. Gemeente
H.I. Ambacht

■ BIJENKOMSTEN VAN COMMISSIE HUWELIJK

De door de Generale Synode 2007 benoemde Commissie Huwelijk zal vier bijeenkomsten houden voor ambtsdragers: op **25 april** in Kampen, op **16 mei** te Lisse, op **6 juni** in Barendrecht en op **20 juni** te Goes. De commissie nodigt graag nog meer ambtsdragers uit deze bijeenkomsten te bezoeken.

De opening van de bijeenkomsten op

zaterdagochtend heeft plaats om 10.00 uur en de sluiting om 12.00 uur. Aanmelding vooraf is niet absoluut vereist. Toch stelt de commissie aanmelding van te voren bij het Kerkelijk Bureau te Woerden op prijs. Het telefoonnummer van het bureau is: 0348-3489900. Aanmelding per e-mail is ook mogelijk: kbgg@cbgg.nl

BERICHTEN

■ KONINKLIJKE ONDERSCHIEDING DS. M.J. VAN GELDER

Dinsdag 7 april heeft Ds. M.J. van Gelder een koninklijke onderscheiding ontvangen en is hij benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Burgemeester Schouwenaar van de gemeente Middelburg, die de decoratie uitreikte, memoreerde in zijn toespraak diverse werkzaamheden die ds. Van Gelder vervuld heeft.

Naast het vele ambtelijke werk in de gemeenten gedurende 38 jaar, was hij werkzaam in verschillende deputaatschappen, ondermeer van Bijbelverspreiding, Evangelisatie, Emerituskas en Internaten voor de Schippersjeugd. In zijn dankwoord wees ds. Van Gelder op de ene Naam onder de hemel, Die alle eer moet ontvangen: 'Uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen.'

Kerkenraad Ger. Gem. Middelburg-Zuid

■ DISTRICTSAVOND +16 JBGG TE TERWOLDE-DE VECHT

Het district Oost +16 organiseert op **zaterdag 9 mei** een districtsavond in de kerk van de Geref. Gemeente te Terwolde-de Vecht, Avervoordseweg 32. Spreker is: dhr. S.D. Post n.a.v. het thema "Psalmen met pensioen?" Aanvang: 19.30 uur.

■ ZANG- EN ORGELAVOND IN GOES

Het mannenkoor "Elim" uit 's Gravenpolder organiseert op 30 april (Koninginnedag) een zang- en orgelavond in de Maria Magdalenakerk te Goes. Hieraan wordt ook meegewerkt door de mannenkoren "Ethan" uit Yerseke, "de Lofzang" uit Goes en het Walchers mannenkoor uit Middelburg. Zowel in de samenhang als door de koren zullen veel vaderlandse liederen gezongen worden.. Deze vier koren zullen deze avond als één koor optreden. Organisten zijn Joost van Bel-

zen en Kees van der Hart. Collecte t.b.v. Helpende Handen. Opening en sluiting door ds. C. van Krimpen. De avond begint om 19.15 uur met samenzang van vaderlandse liederen. De opening is om 19.30 uur. Toegangsprijs: voor volwassenen € 4.--, voor kinderen tot 12 jaar € 2.--.

■ ZANGMIDDAG TE HARDINXVELD-GIESSENDAM

Op **zaterdag 25 april** zal er in de Eben-Haëzerkerk van de Geref. Gemeente te Hardinxveld-Giessendam, Buitendams 118, een zangmiddag worden gehouden met o.a. de gehandicapten van de club "Mefiboseth". Ds. W.J. Karels hoopt dan een meditatie te verzorgen. Aanvang: 14.30 uur. Iedereen is hartelijk welkom.

■ ACTIEMARKT IN TERWOLDE-DE VECHT

Op het kerkplein van de Geref. Gemeente te Terwolde-de Vecht, Avernoordseweg 32, zal op **zaterdag 2 mei** een actiemarkt gehouden worden. Er is van alles te doen en te koop, voor jong en oud. De opbrengst is bestemd voor de verbouw van het kerkgebouw. De markt duurt van 10.00 tot 15.00 uur.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 26 APRIL 2009

Aagtekerke 9.30 (H.D.) en 19.00 uur ds. Tuinier en 14.30 uur leesdienst; Alblasterdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 10.00 en 16.00 uur ds. Veenendaal; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Amsterdam-Noord 10.00 uur ds. Heijkamp; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur (H.D.) ds. W. Harinck; Arnhem 10.00 uur ds. Kleppe; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur leesdienst; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. Van Krimpen; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. Verweij; Benthuisen 9.30 uur leesdienst en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 19.00 uur ds. Terlouw; Bodegraven 16.30 uur ds. Paul; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. C. Harinck; Breda 10.00 en 16.00 uur stud. IJsselstein; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 (H.D.) en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Delft 10.00 en 16.00 uur stud. G.W.S. Mulder; Deventer 18.30 uur ds. Schot; Dirksland 10.00 en 18.00 uur leesdienst; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur stud. Maljaars; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Ede (Nieuwe Kerk, Verl. Maanderweg 33) 12.15 en 19.00 uur ds. Van Boven; Elspeet 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Emmeloord 17.00 uur ds. P. Mulder (H.D.); Enkhuizen 10.00 en 16.00 uur leesdienst; Enschede 18.00 uur stud. Maljaars; Enter 9.30 en 15.00 uur ds. Neele; Ermelo 18.30 uur ds. Kleppe; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. Van Belzen; Goes 9.30, 14.00

en 18.00 uur leesdienst; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 en 16.30 uur leesdienst; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Hakvoort en 14.00 uur leesdienst; Groningen 16.00 uur ds. Schreuder; Haamstede 10.00 en 18.30 uur ds. Labee; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. Joosse; Herkingen 10.00 en 18.00 uur ds. P. Blok; Hoogeveen 9.30 en 19.00 uur ds. Schreuder; Hoogvliet 10.00 en 16.00 uur (H.A.) ds. Terlouw; Houten 11.00 17.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Tanis; Kamperland 18.00 uur ds. Meeuse; Kapelle-Biezeling 9.30, 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Beens; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Kruiningen 9.30 en 18.00 uur ds. Hoogerland en 14.00 uur leesdienst; Leerdam 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. Karens; Leiderdorp 10.00 uur ds. Paul; Lelystad 9.30 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Lisse 10.00 en 16.00 uur leesdienst; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur leesdienst; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. De Heer en 14.00 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 14.00 uur ds. De Heer; Mijdrecht 10.00 (H.A.) en 19.00 uur ds. Mondria; Moerkapelle 18.30 uur stud. Van Rijswijk (doventolk); Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Vermeij; Nieuwer ter Aa 15.30 uur ds. Mondria; Nieuwerkerk

Zid 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. Gunst; Nijkerk (Adres: Melkrijder 15) 9.30 en 18.30 uur ds. Van Manen; Nisse 14.00 uur ds. Hakvoort; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur (H.D.) ds. Schot; Oosterend-Texel 10.00 en 16.00 uur ds. Brugge; Oosterland 14.30 uur ds. Labee; Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. Van Aalst; Opheusden 10.00 en 18.30 uur stud. Bredeweg; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Pater; Ouddorp 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. Schipper; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. P. Mulder; Poederoyen 9.30 en 18.30 uur ds. Melis; Poortugaal 14.30 uur ds. De Leeuw; Poortvliet 14.30 uur stud. Boeder; Puttershoek 16.30 uur ds. Van Gelder; Rhenen 16.00 uur stud. Bredeweg; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. De Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.30 uur ds. Mijnders; Rijssen-Noord 9.00 en 15.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur ds. De Wit; Rijssen-Zuid (Noorderkerk) 11.30 en 18.30 uur leesdienst; Rilland-Bath 14.30 uur ds. W.J. Karels; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 en 16.00 uur ds. Clements; Rotterdam-Centrum 18.30 uur stud. G.W.S. Mulder; Rotterdam-Zuidwijk 19.00 uur ds. Silfhout; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Bakker en 14.00 uur leesdienst; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. Verschuure; Sint Annaland 14.30 uur ds. De Jongste; Sliedrecht (Middeldiepstraat 31) 12.00 en 19.00 uur leesdienst; Soest 9.30 en 16.00 uur ds. Boogaard; Stad aan 't Haringvliet 14.30 uur ds. Schipper; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur leesdienst; Terneuzen 15.00 uur ds. Tuinier; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. J. Karels; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Utrecht 10.00 uur ds. Van Gelder en 18.45 uur ds. Kattenberg; Veen 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Vlaardingen 14.30 uur ds. Van der Net; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Golverdingen en 14.00 uur leesdienst; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur leesdienst; Westkapelle 9.30, 14.00 en 18.30 uur ds. De Waard; Westzaan 15.30 uur ds. Heijkamp (bev. ambtsdr.); Woerden 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Wolphaartsdijk 9.30 en 14.00 uur stud. Van Rijswijk; Yerseke 9.30 en 14.00 uur leesdienst en 18.00 uur ds. Van der Poel; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Van Ekeveld; Zoetermeer 10.00 (H.A.) en 15.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Zwijndrecht 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Zwolle 9.30 en 19.00 uur leesdienst.

■ DINSDAG 28 APRIL 2009

Aalburg 19.30 uur ds. Mondria; Aalst 19.30 uur ds. Verschuure; Dinteloord 19.30 uur ds. Van Boven; Drachten 19.30

uur ds. P. Mulder; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 19.30 uur stud. Boeder; Ermelo 19.30 uur ds. Hogchem; Kamperland 19.30 uur ds. Van der Net; Melissant 19.30 uur ds. Vermeij; Middelburg-Zuid 19.30 uur ds. De Leeuw; Rhenen 19.30 uur stud. Van Rijswijk; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. Meeuse; Terwolde-De Vecht 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Uddel 19.30 uur ds. Mouw; Urk 19.30 uur ds. De Heer.

■ WOENSDAG 29 APRIL 2009

Brakel 19.30 uur ds. Beens; Elspeet 19.30 uur ds. De Jongste (zending); Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. Terlouw; Leiderdorp 19.30 uur ds. Schot; Naaldwijk 19.45 uur ds. Joosse; Nisse 19.30 uur ds. De Waard; Ooltgensplaat 19.30 uur ds. Bakker (Open.bel.); Oosterend-Textel 19.00 uur ds. Brugge; Opheusden 19.30 uur ds. Van Belzen; Puttershoek 19.30 uur ds. Schipper; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. Kleppe; Scherpenzeel 19.30 uur ds. Verschuure; Stad aan 't Haringvliet 19.30 uur ds. Van der Net; Veenendaal 13.15 uur ds. Van Belzen (huw.bev.); Wageningen 19.30 uur ds. Tanis (Evangelisatie); Westzaan 19.30 uur ds. Van Manen; Zoetermeer 18.30 uur ds. Hogchem.

■ VRIJDAG 1 MEI 2009

Den Helder 19.30 uur ds. De Heer; Yerseke 14.45 uur ds. Van Krimpen (huw.bev.).

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar ('t Wuiver 2-a) 10.00 en 16.30 uur ev. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur ev. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6-l) 9.30 en 15.30 uur ev. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2-c) 9.30 en 16.00 uur ev. S. de Visser; Merkssem (Oude Bareellei 64) 10.00 en 17.00 uur ev. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur ev. H.J. van den Boogaart.

ADVERTENTIES

Vakantie Oostenrijk:
Te huur: prachtige luxe chalet
of app., 2-9 pers., in mooie
omgeving v. Saalbach-Hinter-
glemm, in elk seizoen.
Info: 06-51166845/0180-322181

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING
G. WEGENAAR
Buurtlaan West 26 tel. 0318-526641
3905 JR Veenendaal www.wegenaar.nl

Voor een zorgzame begeleiding
KOSTER
Begrafenisonderneming
Bameveld,
Scherpenzeel e.o.
A. Koster
Telefoon: 033 277 0555
Adres: Statorweg 411
3925 GD Scherpenzeel
Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

BEGRAFENISVERZORGING KINA
010 - 458 31 12
Rotterdam, Drechtstreek, Krimpenerwaard, Gouda
D.W. Schipper 010-4506026 T. Kooijman 0182-583932
Capelle van den IJssel Gouda

• DIVERSE BLOKFLUITEN
• DWARSFLUITEN
• MUZIEKSTANDAARDS
• ROEMEENSE PANFLUITEN
• VIOLLEN
R. MULDER - STAPHORST
06 12 610 628 B.G.G. 0522 253944

BOEKEN EN MUZIEK
VAN DER BOOM
Voorstraat 41 - 3245 BG Sommelsdijk
Tel. (0187) 482614 - Fax (0187) 484520

Zorg dichtbij

Actief in uw regio!

Waar u ook woont, Agathos brengt zorg dichtbij:

- Huishoudelijke verzorging
- Persoonlijke verzorging
- Verpleging
- Psychosociale zorg

Bel de Zorglijn (010) 264 07 77 en u krijgt uw rayoncoördinator aan de lijn. Agathos stelt zelf indicaties voor veel zorgvragen. Kunnen we geen indicatie stellen? Dan begeleiden we u bij de CIZ-aanvraag. U ziet, ook indicatiestelling is onze zorg!

Agathos
THUISZORG
T 010 264 07 77 | www.agathos-thuiszorg.nl
Zorg met een eigen kleur

T.h. op de **Veluwe**, 2-4 pers.
zomershuisje, v.a. € 175,- p.w.
Zondag in ere houdend G. van As,
tel. 055-3121749.

AVONDMAAL-SERVIEZEN

Uit voorraad of naar tekening.
Schoonhovens Silverhuys B.V.
Postbus 35, 2870 AA Schoonhoven,
Telefoon 0182 - 382614.

begrafenisverzorging Den Hollander

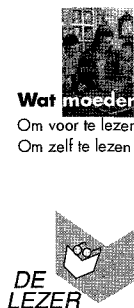
Begravenissen in Vlaardingen, Rotterdam, Gouda, Den Haag en omstreken.
Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst uitvaartcentrum of thuis met koeling.

Geen crematies.
Mozartaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509
www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

de Ster-serie

bram en de boog
brenz en de kip
op zoek naar het Kind
Petrus en de haan
de sprong in de beek
€ 7,50 per deel

Uitgeverij en Boekhandel

Postbus 213 - 3850 AE Ermelo - tel. 0341-563310 Fax 0341-493055
www.delezerboeken.nl - e-mail: delezer@kliksafe.nl

€3,50

Wat moeder vertelde
Om voor te lezen vanaf 6 jaar.
Om zelf te lezen vanaf 8 jaar.

'Uit de Bron'

het Oude en Nieuwe Testament compleet
in 7 delen met 450 vertellingen.

Op duidelijke en leerzame wijze brengt C. van Rijswijk de vertellingen tot de kinderen.

De sprekende illustraties verduidelijken de tekst.

Compleet € 159,00; per deel € 26,00

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

Boekhandel en Antiquariaat De Roo

Ruim assortiment nieuwe en 2^e hands boeken: Theologie (prekenboeken, levensbeschrijvingen, Bijbelcommentaren), Bijbels (sv), kinderboeken en leesboeken. Ook voor uw cd's en kaarten

www.derooboeken.nl
Van Meelstraat 12 3331 KR Zwijndrecht
078-6124081
Tevens inkoop/taxatie

maandag gesloten gratis parkeren

Ambtskleiding

Kostuums: 2- en 3-delig zwart - grijs - e.a.
Trouwkostuums - Jacquets - Pantalons
Streeppantalons - Overhemden
Stropdassen - Sokken - Overjassen
Hoeden - Schoenen

Winkel: Dorpsstraat 229, Scherpenzeel
Telefoon 033-2778899 b.g.g. 06-30189592

OPENINGSTIJDEN: MA. GESLOTEN,
DI T/M DO 9-18 UUR,
VR 9-21 UUR EN ZA 9-17 UUR,
OP AFSpraak MOGELIJK

Begrafenisverzorging "Honestum"

☎ 0180 - 628908 (Dag en Nacht)

L. Melieste - Verveer

Voor Rotterdam - Barendrecht - Ridderkerk
H.I.Ambacht - Zwijndrecht - Dordrecht e.o.

Van Horssen bv

Dorpsstraat 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 - info@van-horssen.com
www.van-horssen.com

Het juiste adres voor:

Bijbels, Theologische boeken, Leesboeken
voor jong en oud, Voordeelboeken,
Tweedehands, CD's en bladmuziek.

Persoonlijke zorg voor uw begravenissen

Telefoon (0172) 21 21 22

Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop

*Wij verzorgen alleen begravenissen
Dag en nacht bereikbaar - overal te ontbieden*

Waardige en stijlvolle verzorging

van begravenissen met aandacht voor persoonlijke wensen. In alle rust, vertrouwelijk en met bescheidenheid.

- opbaren met kistkoeling bij u thuis of in een voor u bekende aula
- dag en nacht bereikbaar en overal te ontbieden
- wij verzorgen alleen begravenissen
- laatste verzorging van de overledene door een gediplomeerd verpleegster

Begrafenisverzoorgers:

• H. de Jongh • P.H. van der Leer • D.D.E. Melieste

Begrafenisonderneming de Jongh

Hardinxveld-Giessendam:

Reepijzer 5, Tel. (0184) 61 11 54

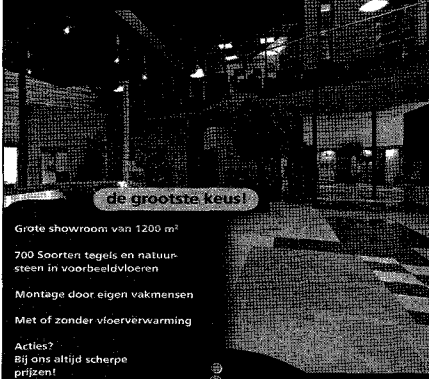
Waardenburg:

Kerkstraat 17b, Tel. (0418) 65 20 39

WALCHEREN aan de duinen 4-pers.
vak. huis 0786815858 / 0626114521

STENEN VLOEREN

ook voor kerkvloeren

de grootste keus!

Grote showroom van 1200 m²

700 Soorten tegels en natuursteen in voorbeeldvloeren

Montage door eigen vakmensen

Met of zonder vloerverwarming

Acties?
Bij ons altijd scherpe prijzen!

KROON
VLOEREN IN STEEN

Engelweg 8c • 4231 DJ Maarsse • Tel. 0183 354 225
Direct aan de A27 gelogen tussen Gorinchem en Utrecht, afrit 25
Openingstijden showroom: ma-vr 9.00-17.00, zaterdag 9.00-16.30 uur

www.kroonvloereninsteen.nl

Gods hand over de burg – De burg gebouwd

Facetten uit de (voor)geschiedenis van de
Gereformeerde Gemeente te Middelburg.

Deel 1: (1517-1918). W.M. Sturm

Ds. M. Golverdingen schrijft in Kerkelijk Nieuws (kerkblad van de classis Goes):

Een bijzonder gedenkboek

'(...) Het bijzondere van dit gedenkboek is wel, dat naast de resultaten van een grondige literatuurstudie de gegevens van een twintigtal ongedrukte bronnen in het boek zijn verwerkt. Zo valt er nieuw licht op de betekenis van ds. H.J. Budding en zijn pleidooi voor de psalmen van Datheen, op de komst van ds. Ledeboer naar Zeeland (...). Figuren als de voorganger Floris Braam, ds. P. van Dijke, oefenaar P. Ingelse, 'Meester' Beversluis, ds. D. Janse en ds. J.R. van Oordt krijgen helder en overtuigend gestalte voor de lezer. (...) Het meest heeft mij nog wel getroffen het rijke getuigenis van Gods werk in zondaarsharten, dat in Middelburg en omgeving werd gevonden. Talrijke citaten uit handschriftenverzamelingen en dagboeken geven daarvan blijk. (...) Dergelijke aanhalingen verklaren bij alle gebrek in het kerkelijke leven de grote aantrekkingskracht van de Ledeboeriaanse Gereformeerde Gemeenten op Walcheren. De Heere wilde er wonen en werken. (...) Wie geïnformeerd wil worden over de oudste wortels van onze Zeeuwse gemeenten en ons kerkverband en goede stichting zoekt, kan in dit boek uitnemend terecht. (...) De grafische vormgeving van het zeer rijk geïllustreerde werk is af.'

Het is mogelijk het bovenstaande boek aan te schaffen door € 21,50 (17,50 + 4,00 verzendkosten) over te maken op rek. nr. 38 53 23 115 tnv. Ger. Gemeente Middelburg-C. Vermeld bij uw betaling wel duidelijk uw naam én adres. Het boek wordt dan naar u opgestuurd. Het boek kan ook worden afgehaald bij de auteur tegen de prijs van € 17,50, Kruisweg 14, 4335 CT Middelburg, tel. 0118-623923, wmsturm@kliksafe.nl

Zeggenschap over zorg

SYMPOSIUM

helpende
handen staat
naast je

Datum: Dv. 16 mei 2009 | Dagvoorzitter: L. Hubregtse
Hoofdsprekers: J. van Dijke en J.J. van der Kliff
Locatie: Gomarusscholengemeenschap Gorinchem
Voor meer informatie en aanmelden (tot 5 mei):
www.helpendehanden.nl/symposium

Heeft u een CONFLICT
en komt u er niet uit?

Kijk op

www.vooruwoplossing.nl

Coaching en Mediation

ELSPEET: Vrijstaande luxe stenen
bungalows op ruime kavels voor
6-8 personen. Indeling: hal, 3 slaap-
kamers, badkamer, grote woonka-
mer met open keuken, terras en
berging. Wasmachine, droger, vaat-
wasser en oven. Week 32 niet
beschikbaar.

Info: www.lochtenveld.nl of
0577-461043/06-53651000.

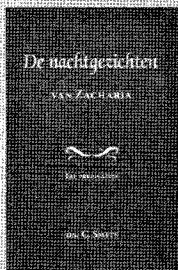
Te huur aangeboden:
bovenwoning in 't Harde dicht bij
Nunspeet met douche, keuken,
één slaapkamer, woonkamer en
gezamenlijk toilet.

Voor vragen tel: 0525-651330
of 0611879022.

BIJ BOEKHANDEL DE ROO

De nachtgezichten
van Zacharia

Ds. C. Smits

11 niet eerder
uitgegeven
predicaties

225 pag.

Verschijnt D.V. 30 april
op de Mbuma-Zendingsdag
Introductieprijs **€15,00**

Vanaf 1 mei bij uw boekhandel
voor €16,90

Boekhandel de Roo Zwijndrecht
www.derooboeken.nl

WWW.RACHELSHOBBYSHOP.NL

Uw webshop om kaarten te maken met
verantwoorde plaatjes

Aktie voor verenigingen

Verenigingen kunnen allerlei hobbyartikelen
bij ons bestellen met een leuke korting.

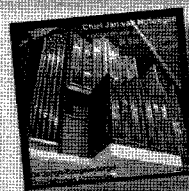
Mail uw gegevens voor info door naar
info@rachelshobbyshop.nl

En wij sturen u de informatie toe via de mail.

BESTELLEN

t.b.v. het evangelisatiewerk

IMPROVI-
SATIE CD

Ten bate van het evan-
gelisatiewerk in
Amsterdam is een
prachtige CD opgeno-
men in de Geref. Gem.
van Alblasserdam.
Improvisaties op de
Psalmen door Chiel-
Jan van Hofwegen,
gespeeld op het De
Jongh-Boogaard orgel.
Slechts €15,00.

Prijzen zijn excl. verzendkosten.

LEERZAAM
BOEKJE

Nu al de
2e druk!

'Zaaien in de
Jordaan'. In 20
columns geeft evan-
gelist Krijgsman een
boeiende impressie
van zijn werk. Het
boek kost €9,95
(gebonden, 64 pag.)
Opbrengst t.b.v. 'Bij
Simon de Looier'.

De CD bestellen via Van Horssen:
dmp-records@planet.nl of
via 075-6314138.

Boekje verkrijgbaar in de boek-
handel of via 0252-419560
of via cvleenen@kliksafe.nl

Vakantie in eigen sfeer?

Informeer naar de mogelijkheden van huur, koop en belegging.

... heel eigen

070-415 93 44, www.casafamilia.nl

Vakantie U.S.A? Grand Rapids Mich. U.S.A. In het vlakbij gelegen schilderachtig stadje Rockford geheel huis met 4 slaapkamers of gedeelte daarvan te huur. Voor info. bel 001 616 531 0487 Hollands gesproken of e-mail: rich@rockfordambulance.com

Ga jij/jullie met ons mee?
Werkvakantie kindertehuis Otniël, Roemenië. 24/7-8/8. 17-24 jaar.
Bel 06-18767352.

Reformatische Psychologenpraktijk Nederland

Identiteitsbewust, Persoonlijk, Vertrouwelijk, Doelgericht

Wij bieden identiteit bewuste hulp in de vorm van begeleiding en behandeling van mensen met o.a.: Relatieproblemen, Opvoedingsvragen, Gezinsproblemen, Persoonlijke problematiek (zoals Depressie, Angst), Arbeidsproblemen en een Autistisch Spectrum Stoomis.

Voor meer informatie of aanmelding:
010 - 483 64 08

Vestigingslocatie: Alblisserdam
info@rpnederland.nl www.rpnederland.nl

Dorst

BEGRAFENISVERZORGING

Molenpad 4
4696 BP Stavenisse
Telefoon: 0166 69 74 38
Mobiel: 0610 64 28 07

Wij verzorgen alléén begrafenissen

EPE/Emst te huur onze royale **vak.woning** tot 6 pers. Heerlijk rustig in het buitengebied, veel wandel- en fietsmogelijkheden. Nog beschikbaar tot wk 26 en wk 28 en 32.
Bel voor info of reservering
0578 629347.

Actiemarkt
Geref. Gem. Klaaswaal

Brood en banket
Springkussen
Gereedschappen

16 MEI 2009
Welkom

Bonbons
Pell en boog schieten
Houtsnijwerker

Havenweg 9
3286BA Klaaswaal
0186-571058

9.30 - 16.30 uur

Parkeren
Volg aanwijzingen ter plaatse

Te huur in **Harskamp: Ruime woning** met 5 slaapkamers op de verdieping en 1 slaapkamer op de begane grond. Tel. 0318-457743

T.h. op **De Hofstee** in **Nunspeet: Stacaravan** 6 pers. Alles aanw.! o.a. wasmachine en droger. Mooie omgeving, rust en privacy!
Tel: 033-2772868.

WAARDEVOLLE UITGAVEN van Gebr. Koster

18,50

L. Vogelaar
GEDENK ZIJN GROTE DADEN
Een gevarieerde bundel schetsen en verhalen uit de geschiedenis van de Gereformeerde Gemeenten

Naast tal van oude en nieuwe gegevens rond de Vereniging van 1907, is veel historie uit honderd jaar Gereformeerde Gemeenten geordend. Dit boeiende kijk- en leesboek biedt niet alleen informatie over de Gereformeerde Gemeenten en Nederlands-Indië en de turbulente jaren na WO II, maar ook waardevolle herinneringen aan het ouderlijk huis van ds. G.H. Kersten.

Met veel foto's die niet eerder zijn gepubliceerd! Geb. 214 blz.

24,90

L. Vogelaar **ROEPT ZIJN WELDAAN UIT**

Een bundel opstellen met schetsen over elementen uit de geschiedenis van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland, België en Noord-Amerika. Herinneringen van ds. P. Blok; geschiedschrijving van de evangelisatie in België; het ontstaan van de Psalterbundel in de Amerikaanse gemeenten; een unieke verzameling brieven van ds. D. Janse; en andere kerk- en politiekhistorische herinneringen. Met veel foto's die niet eerder zijn gepubliceerd! Geb. 272 blz.

Zojuist verschenen

Uitgeverij Boekhandel verkrijgbaar bij de boekhandel

Gebr. Koster
Nairacstraat 17, 3771 AV Barneveld
Tel. 0342 - 41 69 86

www.gebrkoster.nl